

GUIÓ JORDI PORTA

LLIURES PER DECIDIR AMB ESPERANÇA I IL·LUSIÓ SOBRE EL FUTUR DEL PAÍS

Posició dels cristians i de l'Església institucional

El cristianisme entès com la recerca de sentit de la pròpia vida a través de lliurar-la als altres, seguint l'exemple de Jesucrist, no dona, però, cap fórmula política concreta que pugui establir amb seguretat una organització social que permeti aconseguir aquest objectiu.

En un sistema democràtic, les opcions que presenten els partits polítics són generalment respectables i des d'una motivació cristiana es pot triar entre diverses ofertes electorals.

Des d'aquest punt de vista a mi no m'ha agradat mai, per exemple, que un partit polític s'anomeni "demòcrata-cristià", com si l'opció cristiana tingués una traducció partidista determinada.

No obstant i això, el cristianisme, com a opció personal, i fins i tot el cristianisme institucional, és a dir l'església, han defensat els drets humans, tant individuals com col·lectius, i en aquest sentit han pres posició en algunes ocasions com a resultat de la reflexió teològica. Com diu Ramón María Nogués: "Una fe centrada en la transformació de les relacions humanes en nom de Deu, com és la fe en Jesús, necessita comprometre's institucionalment i socialment, tant de cara a la cohesió interna com de cara a la provocació exterior".

En la recent trobada d'entitats cristianes i institucions catòliques o d'inspiració cristiana que s'han adherit al Pacte Nacional pel dret a decidir en un acte al Caixa Fòrum de Barcelona, celebrada el dia 7 de juliol, en Xavier Morlans recordava la carta pastoral dels bisbes de Catalunya del 1985 on, entre altres coses, s'hi deia:

donem fe de la realitat nacional de Catalunya, afaiçonada al llarg de mil anys d'història, i també reclamem per a ella l'aplicació de la doctrina del magisteri eclesial: els drets i els valors de les minories ètniques dins d'un estat, dels pobles i de les nacions o nacionalitats han de ser respectats i, fins i tot, promoguts pèls Estats...

També val la pena esmentar l'Encíclica "Pacem in Terris" del 1963, un fragment de la qual ens recordava en Xavier Serra en un article recent en EL PUNT- Avui:

Cap nació no pot oprimir-ne cap altra ni interposar-se indegudament en els seus afers, i té el deure d'abstenir-se de qualsevol intent de domini

Malgrat això, cal recordar que en la recent història del nostre país, i amb el consentiment de l'Església Oficial Espanyola, hem viscut a Catalunya, per exemple durant el regim franquista, unes actituds que no tenen res a veure amb els textos citats. Afortunadament una bona part de l'església catalana de base va respondre prenent posicions concretes en defensa d'aquest drets. Com a fets concrets podem recordar la creació de Comissions Obreres a la Parròquia de Sant Medir, la constitució del Sindicat Democràtic dels Estudiants de la Universitat de Barcelona al Caputxins de Sarrià el 1966, la constitució de l'Assemblea de Catalunya a la Parròquia de Sant Agustí de Barcelona el 1971, o les

declaracions de l'Abat de Montserrat Aureli Maria Escarré a "Le Monde" el 1963.

Els drets col·lectius com les llibertats ciutadanes, les llengües, les cultures, les personalitats col·lectives que anomenem nacions, etc. mereixen el respecte i la seva defensa en nom del cristianisme. Podem recordar també la campanya de "volem bisbes catalans" quan es tractava de nomenar un nou arquebisbe a Barcelona, o la reclamació d'una Conferència Episcopal catalana. Algunes vegades s'ha argumentat contradictòriament que això era justament barrejar política i cristianisme. La resposta es clara: o sigui que reproduir en l'organització territorial de l'Església l'esquema polític per excel·lència, com són els Estats, no es fer política i, en canvi, intentar adaptar l'organització eclesial a les realitats culturals col·lectives específiques per poder desenvolupar millor la tasca pastoral, això si que ho és. És una contradicció.

El respecte als drets i a les lleis

Des del govern espanyol es fa servir sovint el tema del respecte a la llei per impedir que els ciutadans de Catalunya puguin manifestar allò que volen.

Atenent a aquest fet les Nacions Unides ja van manifestar que el dret a l'autodeterminació és un dret fonamental i universal de tots els pobles, vigent en dret internacional a partir de la Carta de les Nacions Unides del 1945 i expressament proclamat en els Pactes Internacionals de Drets Civils i Polítics del 1966, que va entrar en vigor el 1976, i que en el seu article 1er. diu: "Tots els pobles tenen dret a l'autodeterminació. En virtut d'aquest dret poden lliurement determinar el seu estatut polític i el seu desenvolupament econòmic, social i cultural".

Aquests esforços durant el segle vint, després de dues guerres mundials, intenten corregir, per exemple, el fet que la majoria dels Estats s'han constituït a partir de guerres i usant la violència. Hi ha poques experiències que demostrin que s'ha respectat la voluntat dels pobles pacíficament manifestada per tal de decidir el seu futur, És en aquest sentit que la voluntat de consultar a la ciutadania per establir el sistema polític avalat per una majoria de la població és un sistema de respecte als drets humans que mereix ser propugnat pels cristians.

Tornant el text de Xavier Morlans també val la pena tenir en compte les recents declaracions del Papa Francesc distingint entre la independència per “emancipació” (el cas de les colònies americanes que es van emancipar dels Estats europeus) i independència per “secessió”, posant per exemple l'antiga Iugoslàvia. I referint-se a Catalunya va dir que calia estudiar molt bé el cas. Deia textualment: *“La secessió d'una nació sense un antecedent d'unitat forçosa s'ha d'agafar amb moltes pinces i analitzar-la en tots els aspectes”*.

Aquesta opinió demostra que cal fer conèixer la història del nostre país.

Ja que enguany és l'aniversari de la guerra de successió, potser val la pena recordar el procés que hem anat seguint durant aquesta darrers tres-cents anys.

Sobre la guerra de successió deixeu-me només comentar-vos alguns textos clàssics:

(Del Decret de Nova Planta del 1714):

“El Justo derecho de conquista...La autoridad real queda por encima de la ley y la Monarquía recupera la potestad de dispensar gracias y oficios, y la de tributar sos vasallos al

modo justo que le pareciere...Habiendo el Principado de Cataluña por su obstinada rebeldía y resistència, perdido sus leyes, constituciones, privilegios y prerrogatibas, cesó y quedó abolida la planta del gobierno antiguo, político, económico y militar.”

(De la instrucció secreta del fiscal del Consejo de Castilla, D. José Rodrigo Villalpardo, 1716)

“però como a cada Nacion parece que señaló la naturaleza su idioma particular, tiene en esto mucho que vèncer ek arte y se necessita de algun tiempo para lograrlo, y más cuando el genio de la Nación com el de los catalanes es tenaç, altivo y amante de las cosas de su país y por esto parece conveniente dar sobre esto instrucciones y providencias muy templadas y disimuladas de manera que se consiga el efecto sin que se note el cuidado”

(De Gabriel Rojas, del Consell de Castella, 1734)

“Lo que conviene al Servicio de V.M. y al verdadero bien de aquellos naturales, es procurar se olvide todo lo que fueron. Importancia en las ciudades de la Corona de Aragon haya regidores castellanos, pues con esto, con pocos que haya, les iran instruyendo en los usos y costumbres de Castilla”

Tot plegat no és una mostra d'unitat forçosa?

Malgrat això, l'intent de recuperació de la pròpia personalitat política es va anar produint amb el pas dels anys. A finals del dinou hi va haver l'elaboració i reivindicació de les Bases de Manresa (1892), entrat el segle XX es va constituir la Mancomunitat de Catalunya (1914), interrompuda per la dictadura de Primo de Rivera, amb la República es va aprovar l'Estatut d'Autonomia del 1932, anul·lat per la dictadura del general Franco, i ara estem en una situació sobre la que val la pena tenir en compte unes quantes coses.

Per posar en qüestió la consulta és diu que estem en un estat de dret i que la llei no ho permet. El tribunal Internacional de Justícia de la Haia ja va dir el 2010; *“declarem que en una societat democràtica, a diferència d’una dictadura, no és la llei la que determina la voluntat dels ciutadans sinó que és aquesta la que crea i modifica quan sigui necessari, la legalitat vigent”*

En aquest sentit em resulta inevitable recordar com es va redactar i aprovar la Constitució del 1978 i com s’ha interpretat posteriorment pels instruments de l’Estat, especialment pel Tribunal Constitucional. Cal recordar que es va tractar d’una reforma del règim franquista en comptes d’una ruptura? Cal recordar que el partit que va condicionar el procés era format per ex-ministres de Franco (*“El partido de los siete magníficos”*)? Cal recordar la por a l’estament militar i l’intent de cop d’estat del 1981? Tot plegat no permet “sacralitzar” el text de la Constitució tot i que va ser un pas en el sentit democràtic que calia fer i aprofitar-lo. També convé recordar que es van instituir disset comunitats autònomes i haig de recordar que en els viatges que feia a principis dels 80 a Madrid per reunir-me amb entitats cíviques d’Espanya, era normal que em diguessin *“Bueno, nosotros no habiamos pedido nunca la autonomia per ya que nos la han dado...”* El “café para todos” era una manera de rebaixar les aspiracions institucionals d’autogovern de les dues úniques realitats territorials que les reclamaven de veritat :Catalunya i el País Basc.

La utilització tergiversada de terminologia

La campanya per desprestigiar el procés de Catalunya per part del poder polític de l’Estat Espanyol, usa tots els mitjans al seu abast.

Em fixaré ara i aquí en tres termes utilitzats mediàticament: identitat, nació i nacionalisme, solidaritat...

Es diu, per exemple, que tot plegat és un problema identitari com si això volgués dir que es un tema de poca importància. Si analitzem el terme d'identitat veurem que implica quatre components: diferenciació, continuïtat, consciència i reconeixement.

Sense diferenciació no hi ha distinció entre l'un i l'altre, no hi ha identitat de cadascú. Ell diàleg perdria interès i no suposaria cap enriquiment. Però diferenciació no vol dir superioritat ni tenir drets que altres no tenen, no vol dir rebuig dels altres, ni vol dir acceptació de desigualtats. Vol dir simplement això, diferenciació.

La identitat requereix també una certa continuïtat ja que, en cas contrari, no podríem parlar de la mateixa persona o del mateix col·lectiu al llarg del temps. Però continuïtat no vol dir immobilitat. L'evolució és un fet consubstancial amb el fet humà.

La identitat implica tenir consciència de si mateix, justament com a existència pròpia. És allò que permet tenir una consciència crítica i una visió específica del món que ens envolta, fugint del gregarisme, és a dir, adonar-se del jo o del nosaltres.

I com a corol·lari de la consciència de si mateix, la identitat implica el reconeixement exterior de la diferència, és a dir, la necessitat que els altres t'acceptin com el que ets i t'atorguin els mateixos drets que qualsevol altre.

Hi ha el tema de les identitats individuals i les identitats col·lectives, que és allò que permet parlar d'una cultura, d'un poble, d'uns drets col·lectius, d'una nació...

Durant els darrers anys es va presentat el projecte d'un nou Estatut d'Autonomia per a Catalunya com un problema identitari, en un sentit pejoratiu. Fins i tot s'ha arribat a dir que el fet que des de Catalunya es reclami una inversió pública en infraestructures equivalent a la contribució de l'economia catalana al Producte Interior Brut espanyol, era una reivindicació identitària. Així s'ha anat accentuant la diferència entre problemes identitaris i problemes socials i, per aquest camí, s'ha arribat a afirmar que el tema de la llengua catalana era també i per descomptat un problema identitari, que en aquest cas vol significar un problema de segon ordre.

Pel que fa al terme "Nació" s'ha utilitzat per assenyalar pejorativament la voluntat dels Catalans: "Son Nacionalistes". En realitat els més fervents i radicals nacionalistes són espanyols.

Això que anomenem "nació" és la manera de caracteritzar una comunitat amb assentament territorial i amb les característiques culturals i de personalitat col·lectiva específiques que és on recau això que anomenem sobirania. És a dir, la capacitat de poder decidir col·lectiva i democràticament la forma d'organització social i política que vol la majoria. La paraula "sobirania" ve, com es notori, de "sobirà." En desaparèixer el personatge, la sobirania havia de recaure en quelcom i d'això se'n va dir el poble, o la nació. La nació es converteix en nacionalisme en dos casos oposats. D'una banda per l'afany d'integrar territoris nacionalment diferents però que es vol subjectar a partir d'una actitud que podríem anomenar imperial. La Constitució Espanyola, per

exemple, consagra la nació espanyola i posa l'exèrcit per salvaguardar la seva existència i integritat territorial.

D'altra banda hi ha el nacionalisme reivindicatiu que sorgeix per la necessitat de reclamar el respecte a una realitat nacional que se sent subjugada en contra de la seva voluntat col·lectiva i que es manifesta d'una manera pacífica com a expressió popular majoritària.

Així doncs podem distingir entre el nacionalisme expansiu, històricament imperial, que molt sovint no es reconeix com a tal, ni tan sols com a nacionalisme, i el nacionalisme reivindicatiu que el que vol és decidir lliurement i col·lectivament la seva pròpia sobirania.

Finalment hi ha l'ús del terme "solidaritat". Un altre argument que es fa servir per desprestigiar moralment la voluntat d'independència de Catalunya és la manca de solidaritat que això representaria respecte als altres territoris de l'Estat Espanyol. Una vegada més es fa servir un terme erròniament. Crec que la solidaritat consisteix en que quan un col·lectiu disposa dels propis recursos, en pot cedir una part a aquells que considera que ho necessiten més que ell. Però quan aquests recursos els hi prenen abans de poder-ne disposar això no es pot dir solidaritat sinó simplement espoliació.

En fi, crec que la reclamació pacífica i multitudinària de que el poble de Catalunya pugui decidir lliurement i pacíficament el seu futur polític és un dret que justament posa neguitosos alguns polítics espanyols perquè s'ha fet d'una manera multitudinària, pacífica i amb participació intergeneracional. Potser per això volen intervenir en el sistema educatiu català i cerquen motius per desprestigiar un moviment que, fins al moment, ha estat un exemple de civilitat i democràcia. En tot cas es mostra que no saben com desprestigiar i criticar un

moviment que s'ha manifestat per mètodes estrictament democràtics i populars.

Crec que com a cristians podem demanar que es respecti el nostre dret a decidir.

Prada, agost 2014
Jordi Porta Ribalta